

СТАНОВИЩЕ

по Законопроект за допълнение на Наказателния кодекс, № 954-01-33, внесен от Искрен Василев Веселинов и група народни представители на 15.05.2019 г.

Със законопроекта се предлага въвеждане на нов квалифициран състав, когато обидата и клеветата са извършени от лице, което е народен представител, член на Министерския съвет, член на Европейския парламент или Европейската комисия от Република България, председател на политическа партия, получаваща държавна субсидия или негов заместник, като в тези случаи се предвижда наказанието да е лишаване от свобода до 4 години и глоба от десет хиляди до петнадесет хиляди лева.

Обидата и клеветата са умишлени и противоправни посегателства върху духовните ценности на личността – честта и достойнството на човека, като те са винаги и само престъпления от частен характер – те се преследват по тъжба на пострадали

Чрез Резолюция 1577 (2007) насочена към декриминализиране на клеветата, Парламентарната асамблея на Съвета на Европа, призовава държавите-членки да прилагат законите, касаещи клеветата, с максимална сдържаност, тъй като те могат сериозно да нарушат свободата на изразяване. Засягането на свободата на изразяване, позволява правото на свобода на изразяване да бъде ограничено, в защита на репутацията, на доброто име. В редица дела след 2004 г., Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ), приема, че правото на репутация е част от правото на зачитане на личния и семейния живот, гарантирано от чл. 8 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ). Според ЕСПЧ, „по отношение на служебните си действия държавните служители като политиците трябва да проявят по-голяма толерантност към критика,

отколкото обикновените хора“ (*Thoma v. Luxembourg*, 38432/ 97, 29.03.2001). Затова по-скоро според мен, тенденцията трябва да е обратната, а именно за декриминализиране на обидата и клеветата, както това вече е направено във Великобритания, Ирландия, Естония, Украйна, Босна и Херцеговина, Черна гора и др.

Считам, че предложеното допълнение на чл. 148 НК противоречи на Конституцията на Република България (чл. 6, ал. 2, чл. 11, ал. 1, чл. 69) и задължителните за страната международни договори (чл. 10 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и съответната практика на Европейския съд по правата на човека).

По-тежкото правно третиране на ограничена група политически лица не се оправдава от обективна необходимост. Според ЕСПЧ изискването означава ограничението да е обосновано от належаща обществена нужда, пропорционалност на преследваната цел и основанията за налагането на ограничението следва да са относими и достатъчни. По-тежката квалификация, съответно по-строгото наказание се обуславят от особените характеристики на жертвата на посегателството и тежестта на причинените вреди, но не трябва да се основават единствено и само на особената характеристика на дееца с оглед на позицията му в политическата йерархия.

В същото време не е налице обоснована необходимост от допълнение на Наказателния кодекс, като следва да се вземе под внимание, че предлаганите санкции се явяват неоправдано завишени, имайки предвид, че за престъпленията „обида“ и „клевета“ се предвижда наказание „ глоба“ и „обществено порицание“. Въвеждането на наказателна отговорност би създавало предпоставки за преследване на политически опоненти чрез средствата на наказателната репресия и до изкривяване на средата, в която може да се търси най-доброто решение чрез дебат.

Предвидените в законопроекта санкции са непропорционални и прекомерно тежки. Лишаването от свобода на политици за техни емоционални или преувеличени изказвания, както и евентуалното осъждане на държавата пред Европейския съд по правата на човека за нарушения на правото на свобода на изразяване, ще се отразят върху данъкоплатеца като финансова тежест, която той не бива и не следва да поема. Предвиденото наказание лишаване от свобода, както и посочените завишени глоби представляват тежко ограничение на свободата на изразяване, която е право от категорията на основните човешки права, прогласено от Конституцията и международните договори, по които Република България е страна. Съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека, политиците следва да имат по-висока степен на търпимост към политическа критика. Самото прибегване до наказателноправна отговорност е непропорционална мярка и представлява нарушение на Европейската конвенция за правата на човека. Считам, че предлаганият законопроект не намира необходимият баланс и не взема под внимание, че политическите лица са представители на своите избиратели. Политиците се ползват с по-ниска степен на защита спрямо останалите граждани.

Изразявам становище, че предлаганият законопроект не следва да се бъде подкрепен, тъй като той поставя въпроси както за конституционосъобразност (чл. 69 и 70 от Конституцията), така и за съответствие с практиката на Конституционния съд на Република България и на Европейския съд по правата на човека.

23.11.2020 г.

адвокат Николай Николов